

Sygn.akt III AUa 356/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 sierpnia 2012r.

Sąd Apelacyjny - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku,

III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w składzie:

Przewodniczący: SSA Barbara Orehwa-Zawadzka (spr.)

Sędziowie: SA Władysława Prusator-Kałużna

SA Alicja Sołowińska

Protokolant: Barbara Chilimoniuk

po rozpoznaniu w dniu 29 sierpnia 2012 r. w Białymstoku

sprawy z wniosku H. B.

przy udziale zainteresowanego A. B.

przeciwko Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

o objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego

na skutek apelacji wnioskodawcy H. B.

od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Ostrołęce III Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 22 listopada 2011 r. sygn. akt III U 1/11

oddala apelację.

Sygn. akt III AUa 356/12

UZASADNIENIE

Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Placówka Terenowa w O. decyzją z dnia 19 listopada 2010 roku, wydaną na podstawie przepisów ustawy z dnia 20 grudnia 1990 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników (tekst jednolity: Dz. U. 2008 roku, Nr 50, poz. 291 ze zm.), stwierdził ustanie ubezpieczenia społecznego rolników w zakresie ubezpieczenia wypadkowego, chorobowego i macierzyńskiego oraz emerytalno – rentowego wobec H. B. od dnia 17 stycznia 2005 roku.

H. B. w odwołaniu od powyższej decyzji wniósł o jej zmianę i ustalenie, że od dnia 17 stycznia 2005 roku podlegał rolniczym ubezpieczeniom społecznym.

Sąd Okręgowy w Ostrołęce Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych po rozpoznaniu powyższego odwołania, wyrokiem z dnia 22 listopada 2011 roku oddalił odwołanie. Sąd Okręgowy ustalił, że H. B. był właścicielem gospodarstwa rolnego o powierzchni 6,73 hektarów, co stanowi 2,34 hektara przeliczeniowego. Na tej podstawie został on objęty ubezpieczeniem społecznym rolników w pełnym zakresie z mocy ustawy od dnia 1 stycznia 1991 roku. W dniu 5

czerwca 2001 roku H. B. rozpoczął prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej na podstawie wpisu do ewidencji działalności gospodarczej w Urzędzie Gminy w W. w zakresie handlu obwoźnego artykułami spożywczymi. Wnioskodawca nie poinformował Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego o fakcie rozpoczęcia pozarolniczej działalności gospodarczej, ani nie złożył w Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego wniosku, iż chce nadal podlegać ubezpieczeniu społecznemu rolników. W dniu 4 czerwca 2003 roku H. B. i jego żona W. B. przekazali swoje gospodarstwo rolne synowi A. B.. Wobec powyższego Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego decyzją z dnia 12 czerwca 2003 roku stwierdził ustanie ubezpieczenia społecznego rolników wobec H. B. i W. B. od dnia 1 lipca 2003 roku. Odpis tej decyzji został doręczony wnioskodawcy w dniu 13 czerwca 2003 roku. Wnioskodawca nadal prowadził handel obwoźny. W dniu 26 listopada 2004 roku doznał złamania nogi i trafił do szpitala, gdzie przebywał do dnia 6 grudnia 2004 roku. Ponieważ H. B. nie był objęty ubezpieczeniem, w dniu 17 stycznia 2005 roku jego żona W. B. udała się do P. Terenowej Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego z wypełnionymi dokumentami celem objęcia wnioskodawcy ubezpieczeniem społecznym rolników jako domownika syna A., składając między innymi pisemne oświadczenie podpisane przez H. B., że nie prowadzi on działalności gospodarczej. Na tej podstawie Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego decyzją z dnia 31 stycznia 2005 roku objął H. B. ubezpieczeniem społecznym rolników od dnia 17 stycznia 2005 roku. Organ rentowy wypłacił wnioskodawcy zasiłek chorobowy za okres od dnia 17 stycznia 2005 roku do dnia 15 lipca 2005 roku. W dniu 5 listopada 2009 roku H. B. zakończył prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej i decyzją z tego dnia wykreślono z ewidencji jego działalność. W dniu 1 czerwca 2010 roku organ rentowy uzyskał informację, że H. B. prowadził w okresie od dnia 19 czerwca 2001 roku do dnia 5 listopada 2009 roku działalność gospodarczą. Po uzyskaniu tej informacji Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego wszczął postępowanie co do przyczyn wznowienia postępowania zakończonego decyzją ostateczną Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego z dnia 31 stycznia 2005 roku w przedmiocie podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników H. B.. Ostatecznie organ rentowy decyzją z dnia 19 stycznia 2010 roku stwierdził ustanie ubezpieczenia społecznego rolników wobec H. B. od dnia 17 stycznia 2005 roku. Sąd Okręgowy wskazał, że osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą podlega co do zasady ubezpieczeniom społecznym w powszechnym systemie. Może podlegać ubezpieczeniu społecznemu rolników jedynie w wyjątkowych wypadkach, o ile spełni wymogi z art. 5a ustawy z dnia 20 grudnia 1990 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników. Sąd Okręgowy wskazał, że H. B. podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników od dnia 1 stycznia 1991 roku do dnia 30 czerwca 2003 roku. Natomiast prowadzenie działalności gospodarczej rozpoczął na podstawie wpisu do ewidencji od dnia 5 czerwca 2001 roku. Wobec ówczesnego brzmienia art. 5a ustawy z dnia 20 grudnia 1990 roku podlegał wówczas rolniczemu ubezpieczeniu społecznemu, prowadząc jednocześnie pozarolniczą działalność gospodarczą, gdyż nie był zobligowany do złożenia jakiegokolwiek oświadczenia. Jednakże od dnia 1 lipca 2003 roku ustało ubezpieczenie społeczne rolników wobec H. B. wskutek przekazania przez niego gospodarstwa rolnego synowi A. B.. Od momentu przekazania tego gospodarstwa wnioskodawca mógł zostać objęty ubezpieczeniem społecznym rolników jedynie na wniosek, lecz takiego wniosku nie złożył. Sąd Okręgowy nie dał wiary wnioskodawcy, iż nie miał on świadomości nieobjęcia ubezpieczeniem społecznym rolników po przekazaniu gospodarstwa rolnego. Zdaniem Sądu Okręgowego przeczyło temu zwrotne poświadczenie doręczenia decyzji z dnia 12 czerwca 2003 roku. Nadto zdaniem Sądu I instancji nie miała w niniejszej sprawie znaczenia okoliczność złożenia w organie rentowym oświadczenia o nieprowadzeniu działalności gospodarczej, bowiem skutkowałoby to jedynie okolicznością, iż organ rentowy powziąłby od razu wiedzę, że H. B. nie spełnia przesłanek z art. 5a ustawy. W związku z powyższym Sąd Okręgowy stwierdził, że kwestią istotną było ustalenie, czy wnioskodawca na dzień 17 stycznia 2005 roku spełnił przesłanki z art. 5a ustawy. Mając na uwadze treść powyższego przepisu, Sąd Okręgowy stwierdził, że H. B. nie spełnił warunku podlegania przez okres co najmniej 3 lat ubezpieczeniom społecznym rolników, bowiem w okresie od dnia 1 lipca 2003 roku do dnia 17 stycznia 2005 roku nie podlegał ubezpieczeniom społecznym rolników i w tym okresie prowadził pozarolniczą działalność gospodarczą. Zdaniem Sądu Okręgowego fakt, iż w dniu 17 stycznia 2005 roku wnioskodawca faktycznie osobiście nie prowadził pozarolniczej działalności gospodarczej z powodu złamania nogi, nie miał w niniejszej sprawie znaczenia. H. B. nie wykazał bowiem żadnej woli definitywnego zakończenia tej działalności, a była to jedynie przerwa wywołana chorobą. Sąd Okręgowy uznał, że wnioskodawca nie przedstawił żadnego dowodu na okoliczność tego, że podczas jego choroby działalność nie była prowadzona. Jednocześnie Sąd I instancji na podstawie art. 233 § 2 kpc potraktował odmowę złożenia książki przychodów i rozchodów za sporny okres jako niewykazanie przez wnioskodawcę, że w okresie jego choroby działalność nie była prowadzona.

Zdaniem Sądu Okręgowego w toku procesu H. B. nie przejawiał inicjatywy dowodowej w wykazaniu, że nie prowadził działalności w okresie choroby, mimo, iż Sąd pouczył go o takiej możliwości. Analiza zaświadczeń o wysokości należnego zryczałtowanego podatku dochodowego od osób fizycznych za lata 2005-2008 prowadziła do wniosku, że przychód w roku 2005 kształtował się na podobnym poziomie, jak w pozostałych latach, gdy odwołujący był zdrowy. Taki równy przychód także w okresie choroby, w ocenie Sądu Okręgowego, przemawiał za tym, że także w okresie choroby działalność była prowadzona. Mając na uwadze powyższe, Sąd Okręgowy doszedł do przekonania, że H. B. od dnia 17 stycznia 2005 roku nie podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników, a podlegał powszechnemu ubezpieczeniu społecznemu z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej. Taki tytuł ubezpieczenia wnioskodawca posiadał do dnia 5 listopada 2009 roku. Jednocześnie także po zakończeniu prowadzenia działalności gospodarczej, tj. od dnia 6 listopada 2009 roku H. B. nie podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników, bowiem nie był właścicielem gospodarstwa rolnego i nie wykazał, że w tym okresie miał status domownika rolnika. W tym stanie rzeczy, Sąd Okręgowy na podstawie art. 477¹⁴§ 1 kpc orzekł jak w sentencji wyroku.

H. B. zaskarżył powyższy wyrok w całości. Z treści apelacji wynikało, iż wnosi o zmianę zaskarżonego wyroku i ustalenie, iż od dnia 17 stycznia 2005 roku podlegał ubezpieczeniu rolniczemu.

Sąd Apelacyjny ustalił i zważył, co następuje:

Apelacja nie jest zasadna.

Sąd Okręgowy dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych i na ich podstawie wywiódł trafne wnioski. Sąd Apelacyjny aprobuje stanowisko Sądu Okręgowego wyrażone w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku i ustalenia poczynione przez Sąd Okręgowy przyjmuje za swoje.

Kwestią sporną w niniejszej sprawie było ustalenie, czy H. B. od dnia 17 stycznia 2005 roku podlegał rolniczym ubezpieczeniom społecznym, zwłaszcza wobec okoliczności, że w dniu 5 czerwca 2001 roku rozpoczął prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej na podstawie wpisu do ewidencji działalności gospodarczej w Urzędzie Gminy w W. w zakresie handlu obwoźnego artykułami spożywczymi, a w dniu 4 czerwca 2003 roku przekazał swojemu synowi A. B. gospodarstwo rolne.

W pierwszej kolejności należy wskazać, że w myśl art. 6 ust. 1 pkt 5 i art. 12 ust. 1 odczytywanych w związku z art. 8 ust. 6 pkt 1 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych obowiązkowi ubezpieczenia podlegają osoby prowadzące działalność na podstawie przepisów o działalności gospodarczej, stąd też czasowe granice prowadzenia tej działalności oraz podlegania z tego tytułu obowiązkowi ubezpieczenia społecznego wyznacza wpis do ewidencji działalności gospodarczej, dokonywany i wykreślany na zasadach przewidzianych w przepisach kolejno obowiązujących ustaw, regulujących prowadzenie działalności gospodarczej – z dnia 23 grudnia 1988 roku o działalności gospodarczej (DZ. U. Nr 113, poz. 733 ze zm.), z dnia 19 listopada 1999 roku Prawo działalności gospodarczej (DZ. U. nr 101, poz. 1178 ze zm.) oraz ustawy z dnia 2 lipca 2004 roku o swobodzie działalności gospodarczej (tekst jednolity: Dz. U. z 2010 roku, Nr 220, poz. 1447 ze zm.). Co prawda ocena, czy działalność gospodarcza rzeczywiście jest wykonywana (a więc także, czy zaistniała przerwa w jej prowadzeniu) należy do sfery ustaleń faktycznych, a istnienie wpisu do ewidencji nie przesądza o faktycznym prowadzeniu działalności gospodarczej, jednakże wpis ten prowadzi do domniemania prawnego, według którego osoba wpisana do ewidencji, która nie zgłosiła zawiadomienia o zaprzestaniu prowadzenia działalności gospodarczej, jest traktowana jako prowadząca taką działalność. W konsekwencji domniemywa się, że skoro nie nastąpiło wykreślenie działalności gospodarczej z ewidencji, to działalność ta była faktycznie prowadzona i w związku z tym istniał obowiązek zapłaty składek na ubezpieczenie społeczne (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2005 r. I UK 105/2004 OSNP 2005/13 poz. 198, z dnia 25 listopada 2005 r. I UK 80/2005 OSNP 2006/19-20 poz. 309 oraz z dnia 30 listopada 2005 r. I UK 95/2005 OSNP 2006/19-20 poz. 311). Domniemanie to może być obalone w drodze przeprowadzenia przeciwdowodu, który obciąża stronę twierdzącą o faktach przeciwnych twierdzeniom wynikającym z domniemania. Skoro ani ustawa o swobodzie działalności gospodarczej, ani przepisy ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych nie przewidują instytucji zawieszenia bądź przerwy w prowadzeniu działalności gospodarczej, to zgłoszenie takiej przerwy

w organie ewidencyjnym, a w szczególności tylko w organie rentowym, nie korzysta z domniemania prawnego, z którego wynikałoby czasowe zaprzestanie prowadzenia działalności gospodarczej. W rezultacie ciężar dowodu wystąpienia przesłanek uzasadniających ustanie obowiązku ubezpieczenia społecznego (rzeczywistego zaistnienia przerwy w prowadzeniu działalności) obciąża tę stronę, która z faktu tego wywodzi skutki prawne w zakresie ustania obowiązku ubezpieczenia.

Przenosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy należy wskazać, że H. B. prowadził działalność gospodarczą od dnia 5 czerwca 2001 roku (data zarejestrowania działalności w ewidencji) do dnia 5 listopada 2009 roku (data wyrejestrowania działalności). Jak słusznie wskazał Sąd Okręgowy w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, wnioskodawca w niniejszej sprawie nie wykazał, że w powyższym okresie zaistniały rzeczywiste przerwy w prowadzeniu działalności gospodarczej. Pomimo złamania nogi w dniu 26 listopada 2004 roku, z dokumentacji zgromadzonej w aktach sprawy nie wynikało, aby H. B. w okresie choroby nie uzyskiwał przychodów z prowadzonej działalności. Natomiast w kwestii książki przychodów i rozchodów należy wskazać, że wnioskodawca w postępowaniu przed Sądem Okręgowym twierdził, iż książka ta jest przez niego przechowywana, a potem, że uległa zniszczeniu. Takie zachowanie wnioskodawcy, jak słusznie wskazał Sąd Okręgowy prowadziło do uznania, że wnioskodawca nie wykazał, iż w okresie choroby nie prowadził działalności gospodarczej. W świetle powyżej przytoczonych przepisów ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych, skoro wnioskodawca uzyskiwał przychody z działalności gospodarczej, należało uznać, że działalność tą prowadził.

Jednocześnie jeśli chodzi o podleganie ubezpieczeniu społecznemu rolników, to należy podkreślić, że ubezpieczenie to między innymi obejmuje na zasadach określonych w ustawie rolnika, którego gospodarstwo obejmuje obszar użytków rolnych powyżej 1 ha przeliczeniowego lub dział specjalny (art. 1 ust. 1 w związku z art. 7 ust. 1 pkt 1 ustawy). Natomiast H. B. w dniu 4 czerwca 2003 roku przekazał swoje gospodarstwo rolne synowi A. B.. Wobec powyższego Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego decyzją z dnia 12 czerwca 2003 roku stwierdził ustanie ubezpieczenia społecznego rolników wobec H. B. od dnia 1 lipca 2003 roku.

Sąd Apelacyjny uzupełnił zgromadzony w sprawie materiał dowodowy i zażądał z jednostki Terenowej Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego akt ubezpieczeniowych H. B. i W. B.. Z akt tych jednoznacznie wynikało, że wnioskodawca w dniu 4 czerwca 2003 roku, przekazując synowi gospodarstwo rolne, nie był właścicielem, ani nie posiadał innego gospodarstwa rolnego. (k. 14-16 akt rentowych). Nadto na rozprawie przed Sądem Okręgowym w dniu 22 listopada 2011 roku H. B., zeznając w charakterze strony, potwierdził, że jak przekazał gospodarstwo rolne synowi, to zrozumiał, że żona dostała wcześniejszą emeryturę w Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, a jego z ubezpieczenia rolniczego wyłączono. Wskutek przekazania gospodarstwa rolnego, organ rentowy w dniu 12 czerwca 2003 roku wydał decyzję, w której stwierdził ustanie wobec wnioskodawcy ubezpieczenia społecznego rolników od dnia 1 lipca 2003 roku (k. 67-68 akt rentowych). Odpis powyższej decyzji został doręczony żonie wnioskodawcy – zastępczo jako dorosłemu domownikowi – zgodnie z obowiązującymi zasadami. Na odwrocie tej decyzji znajduje się stosowne pouczenie. Zatem po doręczeniu tej decyzji, H. B. wiedział, że po przekazaniu gospodarstwa rolnego jego synowi ustął wobec niego tytuł podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników.

Dodatkowo należy wskazać, że wnioskodawca mógłby podlegać ubezpieczeniu społecznemu rolników, prowadząc jednocześnie pozarolniczą działalność gospodarczą, gdyby spełniał warunki z art. 5a ustawy z dnia 20 grudnia 1990 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników. W dniu rozpoczęcia prowadzenia działalności gospodarczej (19 czerwca 2001 roku) H. B. spełniał te warunki. Jednakże w dacie złożenia wniosku o objęcie go ubezpieczeniem społecznym rolników – 17 stycznia 2005 roku – H. B. nie mógł już podlegać ubezpieczeniu społecznemu rolników, bowiem nie był już posiadaczem gospodarstwa rolnego. H. B. nie wykazał także, że w tym czasie miał status domownika rolnika. Wprawdzie wnioskodawca złożył w dniu 27 stycznia 2005 roku oświadczenie, że nie prowadzi pozarolniczej działalności gospodarczej, jednakże oświadczenie to wobec wpisu w ewidencji działalności gospodarczej, osiągnięcia stałego przychodu z działalności, było nieprawdziwe. Wnioskodawca w odwołaniu od decyzji z dnia 19 listopada 2010 roku wskazywał, że w rzeczywistości uważał, iż chodzi o oświadczenie o nieprowadzeniu działalności rolniczej, zatem tym bardziej należało uznać to oświadczenie za niezgodne z prawdą.

Odnosząc się do zarzutów apelacyjnych należy dodatkowo wskazać, że kwestia podlegania ubezpieczeniu społecznemu nie jest zależna od woli ubezpieczonego. Obowiązek podlegania ubezpieczeniom wynika bowiem z przepisów prawa. Przepisy prawa z zakresu ubezpieczeń społecznych są przepisami bezwzględnie obowiązującymi, a zatem przy ich stosowaniu ani organ rentowy ani sąd nie mogą mieć na uwadze zasad współżycia społecznego; przepisy te muszą być bezwzględnie przestrzegane w stosunku do wszystkich nawet, jeśli jawią się one osobie zainteresowanej jako subiektywnie niesprawiedliwe (tak wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 1 kwietnia 2005 roku, III AUa 1605/2004, LexPolonica nr 388738). Ubezpieczeniu społecznemu rolników podlega się wówczas, gdy rolnik lub domownik nie podlega innemu ubezpieczeniu społecznemu lub nie ma ustalonego prawa do emerytury lub renty albo nie ma ustalonego prawa do świadczeń z ubezpieczeń społecznych (art. 5 ust. 1 w związku z art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników. Zatem zasadą jest podleganie powszechnemu systemowi ubezpieczeń społecznych, a dopiero po spełnieniu warunków określonych w ustawie z dnia 20 grudnia 1990 roku rolnik podlega ubezpieczeniu społecznemu rolników.

Mając na uwadze materiał dowodowy zgromadzony w sprawie, w tym w szczególności dokumentację znajdującą się w aktach rentowych, Sąd Okręgowy dokonał prawidłowej oceny materiału dowodowego, zgodnie z regułami wyrażonymi w art. 233 § 1 kpc i zasadnie uznał, że H. B. od dnia 17 stycznia 2005 roku nie podlega rolniczym ubezpieczeniom społecznym.

W tym stanie rzeczy, uznając apelację za bezzasadną, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 kpc orzekł jak w sentencji wyroku.